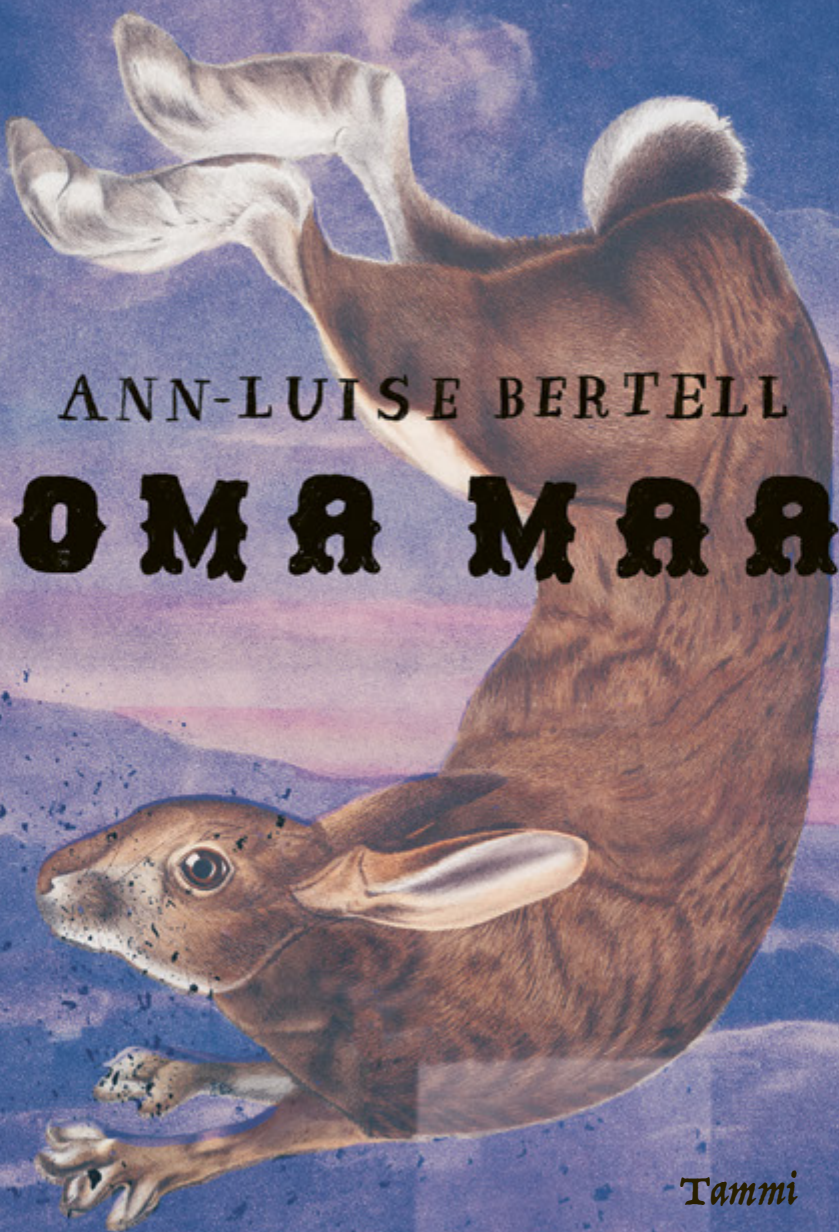

*Kiihkeän voimakas kertomus
ja ensiluokkainen romaani.*

VASABLADET

ANN-LUISE BERTELL

OM A M A A

Tammi

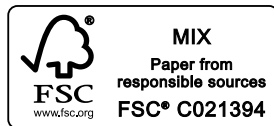
ANN-LUISE BERTELL

OMAMAA

Suomentanut
VAPPU ORLOV

TAMMI
HELSINKI

Raamatunsitaatit ovat vuosien 1933/1938 suomennoksen mukaan.

Ruotsinkielinen alkuteos:

Heiman

Copyright © Ann-Luise Bertell 2020

Suomenkielinen laitos © Vappu Orlov ja Tammi 2021

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-3126-6

Seuraavan luvun nimi: ennen kuin unohdamme

Seuraavan luvun nimi: pimeys

sade ystävällisyys

On jo lokakuu ja tuulee kovaa

Minun täytyy ajaa puita kotiin

Minun täytyy kiertää avainta lukossa

Ja sitten kuulen taas tuon äänen,

salaperäisen ja kirkkaan

Sinähän olet vanha nyt lapsi pieni

älä pelkää pikku jänis

TUA FORSSTRÖM

(suom. Caj Westerberg)

Ensimmäinen muisto on vihreys

Hän heitti minut ilmaan, taivas keinui. Joka puolella oli vihreää, silmät olivat täynnä lehtiä ja heiniä ja korsia ja omenankukkia. Ja sitten se nousi vastaan alhaaltapäin, se sinisensininen taivas. Maailma keinui, ja minä viskauduin sinne ja tänne. Minulla ei ollut aavistustakaan, missä olin ja kuka olin. Hän viskasi minut ylös ja oli kuin muka antaisi minun syöksyä maahan, mutta viime hetkellä hän otti minut kiinni. Minä kiljuin ja kiljuin pelosta ja jännityksestä. Hän otti minut aina kiinni ja härnäsi minua kun olin niin arka, sellainen jänishousu, kun luulin että hän antaisi minun pudota maahan. Kun en luottanut häneen. Hän otti minut kiinni, hän pelastaisi minut aina. Minä olin hänen lempipentunsa, hänen oma vaapukkatuhnunsa.

Hän laski minut maahan ja veti henkeä. Henki kulki kii-vaasti, ja hän joutui ottamaan kivistä tukea. Minä hoipertelin vielä ja kaaduin, kaikki ajatukset kieppuivat ympäri ympäri. Hänen piti saada polttaa. Hän otti rintataskusta oranssin Nortti-paketin, päivän kunniaksi hänellä oli yllään valkoinen lyhythihainen paita ja harmaat, pieniruutuiset puvunhousut, kalju pää kiilsi hiestä. Hän nauroi minulle kun istuin siinä ruohossa ja pidin silmiä kiinni ja odotin että maa lakkaisi kieppumasta, että voisin nousta ylös. Minun valkoiset sukka-housuni olivat nyt polvista vihreät, halusin riisua ne. Hän tarttui minua kädestä, kietoi käden hartioille, katsoi minua

silmiin. Minun silmäni pyörivät niin kuin hänenkin, oli kuin karuselli olisi pyörinyt pysähtymättä. Hänen vanhanmiehen-silmänsä kohtasivat minun lapsenkatseeni, ja niissä oli sisällä hurja nauru. Minä sanoin, ihan vain itsekseeni, kuin muistuttaakseni häntä, jotta hän lakkaisi riehumasta minun kanssani:

”Sinä olet liian vanha leikkimään. Et sinä ole enää pikku-poika.”

Sinähän olet vanha nyt, pikku ystävä, hän nosti minut pysähtyneen, jaloilleni, minä seisoin hiljaa, hän oli aivan siinä lähellä, hän tuoksui yhtä aikaa tupakalta, hieltä ja partavedeltä, siltä vihreältä partavedeltä, jonka saattoi nähdä kylpyhuoneen hyllyllä: Mennen.

Sitä ei voi käsittää, miten paljon ihmisessä on verta

OLI AAMU ja Ruben oli maannut nyt viikon sängyssä, hän ei jaksanut tehdä muuta. Aamuvalo oli niin kirkas, etteivät hänen silmänsä kestäneet sitä. Lattianrajassa oli kylmää, ja muuallakin. Bakteerit karkeloivat hänen keuhkoissaan, hänen kurkussa, hänen aivoissaan, hänen silmiensä edessä. Hän tiesi, ettei tätä voisi kestää enää kauan. Ja hänelle itselleen se oli helpotus, kaikki oli niin raskasta, oli sietämätöntä ajatellakin että pitäisi nousta sängystä. Hän tiesi, ettei nousisi enää ikinä. Hän oli nähnyt ihmisten kuolevan, ihmiset olivat kuolleet hänen kätensä kautta. Hän tiesi, että se oli tuskallista mutta ohimenevää, ja hän osasi kaivata sitä rauhaa, joka koittaisi sitten kun kaikki olisi ohi.

Ruben katseli ylös kattoon. Siinä hänen silmänsä lepäisivät viimeiseksi, harmaissa lankuissa, leveissä raoissa, listoissa, seinien pinkopahvissa. Ajatukset katosivat hänen päästään, kaikki tyyntyi tyyntymistään. Hän tunsi miten hänen rinnassaan jyskytti, hän yritti nousta kyynärpäiden varaan, hän haukkoi sitä vähäistä ilmamäärää, joka ei suostunut kulkemaan hänen turvonneesta kurkustaan. Pojat nukkuivat vielä. He jäisivät orvoiksi, heidän äitinsä oli kuollut melko tarkkaan vuosi sitten, hänen syliinsä. Siitä lähtien vaimo oli kulkenut hänen taakkanaan, kunnes keuhkotauti oli painanut hänet polvilleen. Mutta vaikka hän kuinka ajatteli poikiaan, hän ei pystynyt enää toivomaan että saisi elää, tämä tauti oli vienyt häneltä kaiken toivon. Sitä hän vain pelkäsi, että yskänpuuskat herättäisivät pojat, hän yski yskimistään, kädet jotka hän painoi suulleen värjäytyivät mustanpunaisiksi, hän ajatteli

että hän joutuu yskimään keuhkonsa ulos, ajatteli että nyt maailma muuttuu punaiseksi. Tällaista oli kuolla.

Mutta ei, ei vielä. Ei hän kuollut tähänkään yskänpuuskaan. Ruben hengitti raskaasti ja syvään, pyyhki mustanpunaisen nesteensä käsistään jo kauan sitten mustuneeseen lakanaan. Äkkiä ilma pääsikin kurkusta läpi, hän pystyi jälleen hetken ajan hengittämään. Hän yritti kääntyä kyljelleen, tarttui sängynpäättyyn ja ponnisteli kaikin voimin kääntyäkseen. Mutta vaikka hän kuinka jännitti laihoja käsivarsiaan, hän ei onnistunut kääntymään kyljelleen; lopulta hän luovutti ja vaipui patjalle. Hänen olisi pakko kutsua poikaa, kun tulisi tarve pissata. Potta oli sängyn alla, ja se piti tyhjentääkin. Elof-poika huolehti hänestä. Hän ja Emma olivat ehtineet saada kaksi pientä poikaa. Kaksi liinatukkaa, joilla oli isot sinisenmustat kysyvät silmät. Elof ymmärsi enemmän, Ivar oli nelivuotias eikä tainnut käsittää että kuolemaa olikaan.

Koko tämä suuri elämä, jonka hän oli elänyt ja joka oli ollut hänen, jossa oli ollut taistelua ja kuolemaa ja voittoja ja paraateja, rakkautta ja lapsia, elämää ja alkuja, että se saattoikin kutistua ruumiin liikkeiksi ryvettyneessä sängyssä. Hengenvedoksi toisensa jälkeen. Olipa merkillistä.

Ruben ei kuullut mitään ääntä hellan eikä kaakeliuunin tienoilta – Elof ei siis ollut vielä herännyt eikä ryhtynyt tekemään tulta. Ruben saattoi kyllä ymmärtää, että tupa oli jääkylmä, mutta kuume piti hänet lämpimänä. Mutta voisi hän vielä odottaa. Hän voisi odottaa useampia tunteja, ennen kuin pitäisi kutsua poikaa. Ehkä Elof nousisi kohta. Ikkunan takana koitti jo aamu, valo kohosi mailta yhä ylemmäs. Ruben oli kokenut elämässään monia aamunkoittoja, monia ulkona ja myös tässä huoneessa. Hän tiesi, ettei hänen pitäisi ajatella sitä aamunkoittoa, mutta se otti hänet taas valtaansa, niin kuin se oli vainonnut häntä aina siitä hetkestä lähtien.

SE AAMUNKOITTO viisitoista vuotta sitten, kun ne miehet olivat seisseet rivissä Rubenin tullessa ulos. Hän oli pitänyt vahtia melkein koko yön, torkahtanut vain hetkeksi vasten yhtä Näsilinnan kirjahyllyä. Miehet seisoivat siinä, heidän silmilleen oli pantu side, mutta hän kuuli kyllä miten he itkivät, he itkivät ja pyysivät saada jäädä eloon. Jokin oli totisesti mennyt pahasti vikaan, kun joutui ampumaan omia maanmiehiään. Aseettomia maanmiehiään. Ruben oli ampunut ennenkin, ei siinä mitään, hän oli ollut ajamassa venäläissotilaita pois Oravaisista ja Vaasastakin. Hän oli ampunut miehiä jotka olivat uhanneet häntä, miehiä joilla oli ollut aseet ja jotka olivat valmiita tappamaan hänet, mutta hän oli ehtinyt ensin. Hän oli ollut aivan vieressä, kun eversti Tamminen oli ampunut miehen Tampereen kadulla. Aivan syyttömän miehen. Ruben oli juossut männynoksa lakissaan pitkin Tampereen katuja, hän oli nähnyt ihmisiä ammuttavan, hän oli ampunut tähän taloon meneviä ihmisiä. Aseistettuja ihmisiä.

Nämä seitsemän miestä, melkein poikia vielä, jotka olivat olleet heidän vankeinaan Näsilinnassa, seisoivat siinä kädet selän taakse sidottuina. Monta muutakin oli vangittu ja heidät oli myös määrä teloittaa, kapteeni Melinin mukaan tämä oli vasta alkua. Ruben hengitti syvään, yritti vetää ilmaa keuhkoihinsa tyynnyttääkseen jyskyttävän sydämensä, kurkkunsa halun karjaista: ”Minä en halua.” Mutta hän tiesi että silloin hänet vain pantaisiin jonon jatkoksi, hänen piti nyt käydä tämä läpi, hänen oli rauhoitettava, hän oli sotilas, tässä

oli Suomen vapaus kysymyksessä. Nämä pojat olivat vihollisia. Mutta miten he saattoivat olla? Tuokin vaaleatukkainen tuolla vasemmalla, se joka itki äitiä. Miten hän saattoi olla vihollinen joka piti tappaa? Rubenin polvet tärisivät niin että tuntui kuin se kuuluisi housujen läpi, ”kunpa minä en vain pyörtyisi, kun en vain pissaisi housuihin, kun vain pystyisin tähtäämään”. Hiki valui lakin alta, silmät peittyivät hikeen, hän ampuisi harhaan, hän joutuisi naurunalaiseksi, hänet pantaisiin jonon jatkoksi.

Ruben voihki ääneen sängyssään ja yritti ajatella jotain muuta, mutta ei hän voinut lopettaa, koko tapahtumasarja piti käydä läpi kun se kerran oli alkanut, aina loppuun asti.

HÄN KATSOI niitä jotka olivat hänen kanssaan, heitä oli seitsemän ampumassa seitsemää. Pihalla oli pihlajia, pihlajia jotka aivan kohta puhkeaisivat lehteen, ja soraa joka ratisi askelten alla. Mikään ympärillä ei näyttänyt muuttuneen, ikään kuin tässä ei tapahtuisi mitään. Ne seitsemän miestä seisoivat ruskealla ruohikolla, Rubenin jalat siirtyivät eteenpäin, vaikka hän ei tietoisesti liikuttanut niitä, nyt oli aika, hän oli valmiina, hän ravisteli varovasti tukikättään jotta se rentoutuisi, jotta hän osuisi sydämeen.

Ruben ajatteli: ”Ei sitä vaaleaa, rakas Jumala, ei vain sitä vaaleaa” ja laskeskelel mielessään, ei, hänen ei tarvitsisi ampua vaaleaa poikaa. Vaan toinen, tummempitukkainen, pieni laiha ressu. Ruben katsoi alas, omia jalkojaan, kivääriään, käsiään, soraa, ruohikkoa johon veri aivan kohta virtaisi, hän katsoi nuoren miehen jalkoja, tämä oli paljasjaloin, hänet oli raahattu paikalle, hän oli pannut vastaan, jalat olivat mustat, haavoilla.

”Hiljaa nyt, ole hiljaa, on jo myöhäistä rukoilla!” huusi Ruben sisimmässään.

Kuului komento ja Ruben latasi patruunan kivääriin, seuraava komento nosti kiväärin poskelle, ja luoja kiitos hän ei vapissut niin kauheasti, hän katsoi vain pilkkaan, rintaan johon hänen piti ampua, ja yritti ajatella että tämä on vain harjoitusta. Hänen sydämensä hakkasi villisti, villisti, hän kuuli sen jokaisen lyönnin, se jyskytti hänen suonissaan ja jänteissään ja kalvoissaan, se pyrki ulos kolostaan. Hänen sydämensä löi sen vuoksi että hän vaientaisi toisen sydämen.

RUBENIN SYDÄN sykki niin että teki kipeää, hän joutui hiljentämään sen käsillään tuon muistaessaan. Siihenkin hän oli saanut tottua. Teloittamaan ihmisiä. Hän oli siirtynyt Melinin mukana Helsinkiin, oli ollut siellä kun voittoa juhliittiin. Hän oli ottanut vastaan mitalin kenraali Mannerheimin kädestä, oli luullut että hänellä oli merkitystä. Nyt hän makasi tässä. Jossain matkan varrella häneen oli tarttunut tämä tauti, sairaus joka nyt vaientaisi hänen sydämensä kiivaat lyönnit. Hän oli tehnyt kaiken mahdollisen unohtaakseen, hän oli hakanut pihlajat maahan. Hän oli jopa kaivanut muistoilleen haudan, tänne navetan taakse, metsän keskelle. Hän oli kaivanut ja vääntänyt kiviä, kunnes hauta oli tarpeeksi syvä. Hän oli laulanut virren. Hän oli haudannut muistot maahan ja yrittänyt elää elämäänsä Emman ja lapsien kanssa. Nauraa ja muistaa, että elämässä on muutakin kuin kuolema ja kauhistus, maatuminen.

Ajattele sitä joka pystyi nousemaan sängystä ja menemään ikkunaan, tai sitä joka voi mennä ulos, istua rapulle ja sytyttää tupakan. Ajattele sitä, jonka ei tarvinnut pelätä kuolemaa eikä sitä mikä odottaisi toisella puolen. Ajattele jos ne olisivat siellä häntä vastassa, ne kaikki pojat jotka hän oli tappanut? Hän ei ollut laskenut niitä.

Ruben hengitti ulos. Ehkä hänen ei tarvitsisikaan enää hengittää sisään. Varjot hälvenivät huoneessa, samalla jokin helpotti Rubenin sisällä, hän alkoi nähdä olentoja joita ei ollut nähnyt pitkään aikaan. Vai olivatko ne ihmisiä? Hänellä oli niin mahdottoman kuuma, oli heitettävä peite pois.

ELOF HERÄSI hätkähtäen, koko kauheus vyöryi samassa hänen päälleen. Hän hörästi korviaan kuullakseen kaikki talon äänet, ne kertoivat hänelle, mitä tarvitsi tehdä. Elof käänsi päätään tarkistaakseen että Ivar oli paikalla. Ivar ei ollut vielä herännyt, hän tuhisi nukkuessaan äänekkäästi, Elofin mielestä Ivarin tuhina oli melkein jyrinää. Elof katsoi pikkuveljeään ennen kuin nousi sängystä, lähti jääkylmälle lattialle. Ivarin kädet olivat likaiset ja hänen tukkansa sojotti joka suuntaan. Kaikki oli hyvin silloin kun Ivar nukkui, tämä yö oli mennyt hyvin, Ivar ei ollut pissinyt sänkyyn. Tänä yönä oli ollut rauhallista. Elof kuuli että Ruben oli herännyt makuuhuoneessa, hän kuuli miten yskä, joka oli yöllä vähän laantunut, pääsi taas vauhtiin. Kohta koko talossa ei ollut muuta kuin tuo yskä, Elof vihasi sitä. Mutta tänään yskä rauhoitti Elofia, ja hän ponkaisi vauhdilla sängystä ja lähti hyppimään mattojen välistä.

Elof piti kiirettä saadakseen tulen hellaan, nyt hän lämmittäisi vettä, nyt hän keittäisi isälle ruispuuroa. Jospa isä jaksaisi tänään syödä vähän.

Mutta silloin hän kuuli Rubenin käheän äänen, Ruben kutsui häntä. ”Elof, tule tänne”, kutsui ääni, ja Elof paiskasi hellanluukun kiinni toivoen että tuli syttyisi itseksensä.

Elof avasi isän huoneen oven ja astui korkean kynnyksen yli niin varovasti kuin osasi. Mikä täällä haisi? Yskä haisi, isän ruumis ja petivaatteet haisivat, ja jokin muukin vielä haisi. Ehkä siellä haisi se musta veri, löyhkä melkein iski Elofin kun hän tuli ovesta sisään.

”Missä Ivar on?” kysyi Ruben. ”Mene hakemaan hänet, hänen pitää tulla tänne.”

Elof ryntäsi toiseen huoneeseen, jossa poikien sänky oli. Hän veti Ivarin sängystä. Ivar tuli mukaan ääntäkään päästämättä, ei hän edes ollut kunnolla hereillä vaan kulki unissaan, ja pojat menivät isän sängyn luo.

”Nyt minä kerron teille yhden jutun, pojat. Te olette minun poikiani. Se teidän pitää aina muistaa.” Ruben läähätti hengittäessään. ”Nurkkakaapin päällä, siellä ihan ylhäällä, siellä minulla on tötterössä rintasokeria.” Ruben pusersi sanat ulos, ne eivät millään tahtoneet saada muotoa hänen kurkussaan. Pojat kumartuivat lähemmäs kuullakseen mitä hän sanoi. Elof ei ymmärtänyt mistä Ruben puhui, hän ei ollut milloinkaan maistanut rintasokeria, hän ei tiennyt mitä se oli. Ivar nojasi raskaasti Elofin olkapäähän ja tämä yritti ravistaa hänet pois.

”Sitten kun minä kuolen, te saatte ottaa sen sokerin sieltä ja syödä sen.”

Elof ei tiennyt mitä sanoa. Kuolisiko isä siis? Tarkoittiko hän, että se tapahtuisi kohta? Pitäisikö hänen kiittää? Tarkoittiko isä että he, Elof ja Ivar, asuisivat sitten kahdestaan? Elof ei osannut kysyä mitään, siellä missä sanojen piti olla oli aivan tyhjää. Elofin sisällä oli pelkkiä kysymyksiä, kysymykset melkein räjäyttivät hänet rikki. Hän hieroi silmiään nyrkeillä. Nyt hänen piti nähdä selvästi, ajatella ja sanoa mitä tarvittiin.

Ruben sulki silmänsä ja vajosi taas makuulle sänkyyn.

”Haluatko sinä puuroa, pappa?” keksi Elof sanoa, mutta ei saanut vastausta. Hän näki Rubenista, ettei kannattanut kysyä enempää.

Pojat perääntyivät ulos huoneesta. Ivar oli tajuamattaan herännyt. Hän alkoi itkeä. ”Hiljaa, senkin paskapentu!” sähisi Elof ja meni hellan luo tekemään taas tulta. Äänettömyydestä

ja kylmyydestä hän saattoi päätellä, että tuli ei ollut syttynyt ja hän joutuisi aloittamaan alusta. Hän avasi luukun ja puhalsi kaikkiin voimin pesässä oleviin pilkkeisiin. Tuhka kieppui ympäriinsä, ja Elof kirosi hiljaa itsekseen, ”saatana, saatana, tulisaatana”. Elof oli jo kymmenvuotias ja osasi kaikki maailman kiro sanat etuperin ja takaperin.

Ivar oli käynyt kissa sylissänsä istumaan keittiönpöydän alle. Kissasta oli sekä lämmittäjäksi että lohduttajaksi.

”Ivar, sinun pitää mennä potalle!” Elof katsoi Ivaria tui-masti. Ivar ei vielä puhunut kovin paljon, eikä sitä mitä hän sanoi ymmärtänyt oikein kukaan muu kuin Elof.

Ivar katsoi Elofin syyllisen näköisenä, ja Elof tiesi että nyt oli jo myöhäistä. Pöydän alla oleva räsymatto, se viimeinen jonka hänen äitinsä oli kutonut valmiiksi, oli joutunut ime-mään vielä muutaman desilitran Ivarin pissaa.

”Senkin paskapentu! Leijona tulee kuopastaan ja syö sinut suuhunsa!” Elofin oli pakko huutaa Ivarille entistä kovempaa, ehkä se auttaisi.

ELOF OTTI esille viimeisen leipäpalasen itselleen ja Ivarille. Leipä oli ruokakomerossa, ei siellä juuri muuta ollutkaan kuin leipäpurkki. Huomenna hänen pitäisi mennä Lisa-Gretan luo kysymään, voisiko tämä leipoa heille vielä vähän leipää. Tai hätätilassa jonkun naapurin luo, tai Beata-tädin. Tätipuolen. Baat, niin kuin häntä kutsuttiin, asui muutaman mökin päässä, hänellä oli mies, jolla oli isot kädet, ja kolme pientä lasta. Hän oli Rubenin sisaruksista ainoa joka asui enää kylässä. Hän ei katsonut ihmisiä silmiin, kaikkein vähiten Elofia. Hän ei voinut auttaa ketään, niin hän oli sanonut Rubenille, kun tämä vielä oli käynyt ulkona. Baatilla oli omissaankin yllin kyllin.

Elofilla otti luonnolle pyytää apua, mutta hänen oli pakko, muuten Ivar kuolisi nälkään. Ja hän itse tietysti myös. Ja isä. Mutta isä ei syönyt juuri mitään, ei ollut syönyt leipää kai mo-
neen viikkoon. Elof päätti valita Lisa-Gretan.

Lisa-Greta asui veljensä Vanhan-Hanneksen kanssa pienessä mökissä samalla tilalla kuin Ruben ja pojat, Westerbäckin tilalla. He olivat Rubenin vanhoja sukulaisia, täti ja setä. Lisa-Gretan ja Vanhan-Hanneksen kanssa oli vaikea kommunikoida, he kuuluivat huonosti ja riitelivät alinomaa keskenään.

Lisa-Greta oli käynyt itse tuomassa pojille leipää, mutta nyt siitä oli jo aikaa. Elof tiesi, ettei Lisa-Greta enää ollut oma itsensä. Hänestä oli viime aikoina tullut kovin outo, vasen käsi ei enää toiminut ja hän puhui aivan omituisia. Hän oli takertunut Helsingissä-oloaikaansa ja siihen mitä hänen

työtoverilleen oli tapahtunut siellä. Se oli ollut pahinta mitä hän oli elämässään nähnyt, sanoi Lisa-Greta aina. Pahempaa kuin se kun Bobrikov ammuttiin ja venäläiset olivat niin kiukuissaan että ratsastivat hevosilla portaita ylös Nikolainkirkolle. Pahempaa kuin se kun hän oli nukkunut ladoissa taivaltaessaan Helsinkiin työnhakuun. ”Veri se on kaikkein pahinta”, sanoi Lisa-Greta. ”Veri, se että ihmisessä voi olla niin paljon verta.”

Vanha-Hannes oli enimmäkseen äreä ja halusi olla omissa oloissaan. Minne hän menikin, hän otti aina kiväärin mukaan. Hän ei ollut puhunut Lisa-Gretan kanssa moneen vuoteen, vain silloin kun tämä häرنäsi tai suututti häntä. Silloin hän yritti heittää Lisa-Gretaa Raamatullaan tai jollain muulla kappineella, mutta ei useinkaan osunut.

Elof jakoi leipäpalasen kahtia, yritti saada osista yhtä isot. Ivar otti suuremman palan, hänellä oli kamala nälkä. Elof pureskeli hitaasti omaa palaansa, niin että siitä tuli iso sitkeä möykky suuhun.

”Mamma”, ajatteli Elof leipäpalan kasvaessa hänen suussaan. ”Mamma.” Vaikka hän kuinka yritti, mieleen ei palautunut muuta kuin se viimeinen päivä ja äidin silmät, jotka olivat sammuneet. Miten äiti oli lyhyhistynyt keittiön lattialle, keskelle kaikkea. Mutta hän halusi muistaa, hänen täytyi muistaa. Äidin hiukset, äidin askelet lattian poikki, se miten äiti oli pitänyt Ivaria sylissänsä. Miten äiti oli nauranut hänelle, kun hän oli näyttänyt että osasi lentää. Äidin punaiset posket, kun hän oli kiivennyt katolle. Emma-äiti. Se oli kuulemma ollut sokeritautia. Siitä oli nyt melkein vuosi. Ja siitä lähtien he olivat eläneet keskenään: isä, Elof ja pikkuveli Ivar. Elofilla oli juuri äsken ollut kymmenvuotispäivä. Sitä ei ollut kukaan muistanut. Elofilla olisi vielä monta vuotta aikaa muistella äitiään.

LISA-GRETA IMESKELI etuhammastaan, sitä mikä oli vielä jäljellä. Hänellä oli sellainen paha tapa. Hän imeskelee sitä kunnes se putoaa, sekin hammas, ajatteli Elof. Hän seisoi siinä Lisa-Gretan pienen mökin ovella, mahtui hädin tuskin sisään, niin paljon tavaroita Lisa-Gretalla oli. Elofilla oli likaa nenän alla ja poskissa, ja hän oli vetänyt pipon syvälle korvien päälle. Nenästä valuva räkä maistui suolaiselta. Housut oli paikattu moneen kertaan, kohta ne putoaisivat kappaleina hänen yltään.

Lisa-Greta paahtoi perunaa piisin tulen päällä, muuta hän ei nykyään syönytäkään. Hänellä oli yllään pitkä musta hame, harmaa pusero ja musta hapsuhiivi. Ei passannut mennä kovin lähelle häntä, sillä hänen suustaan lähti inhottava haju. Suussa ei ollut jäljellä montaakaan hammasta, mutta jostain Elof saattoi aavistaa, miltä hän oli näyttänyt nuorena. Hänen hiuksensa olivat pitkät ja valkoiset, aamuisin hän kietaisi ne nutturalle, hän oli etevä tekemään erilaisia nutturoita. Hänhän oli ollut palveluksessa von Troileilla Helsingissä.

”Siinä vasta oli iso huoneisto, olisitpa nähnyt. Ikkunoita joka taholle. Se oli Aleksanterinkadulla, melkein kirkkoa vastapäätä. Ja millainen kirkko, ylettyi taivaaseen asti! Ja tuolit oli topatut, päällyskankaissa oli kaiken maailman kuvioita. Ehkä sinä vielä joskus elämässäsi päädyt Helsinkiin. Mutta kun olet noin pieni ja surkea, niin saapa nähdä, pääsetkö edes kirkolle.”

”Se on selvä että minä menen Helsinkiin!”

Elof ei tiennyt, miten saisi asiansa sanotuksi.

”Missä Vanha-Hannes on?”

Lisa-Greta tuhautti sanat suustaan. ”Se lähti aamulla hevosella, luulee että saa kuskata kirstuja. Mutta ei hän enää löydä tietä minnekään. Hyvä jos löytää kotiinkaan.”

”Kerro jotain, Lisa-Greta, kerro siitä mitä siellä Helsingissä, sille piialle tapahtui?”

”Äh, näet vielä painajaisia yöllä.”

”Minä näen jo.”

”No sitten, elämä on elämää, ei aina niin ihanaa.”

Väkevä sukukronikka Pohjanmaan lakeuksilta

Isä kuolee keuhkotautiin Elofin ollessa vain kymmenvuotias, ja orvot veljekset joutuvat jättämään taakseen kototilan Kimon kylässä. Ylöspidon he saavat isovanhempiansa luota, mutta menetyksen myötä Elof on jo oppinut tuntemaan maailman painon. Kun vuodet rynnistävät eteenpäin, hän kasvaa mieheksi, joka on ylpeä perinteistä ja sukunsa kylvämästä maasta. Silti hän kipuilee oman olemassaolonsa kanssa. Vahvat juuret tuovat voimaa, mutta voivatko ne myös tukahduttaa ihmisen?

Taidokas sukuromaani seuraa Elofin kiihkeitä vaiheita elämässä, joka viiltää syvään ja tuo onnen. Kaiken keskiössä on Elofin perimä kototila, josta suvun tarinat kurrottavat sisällissodan ajasta aina 1980-luvulle saakka. Lukijansa hurmannut *Oma maa* on ollut ehdolla Finlandia- ja Runeberg-palkinnon saajaksi.

**”Bertell osoittaa taituruutensa
näkökulman uudistajana ja unohtettujen
tarinoiden kertojana.”**

HBL

9789520431266

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-3126-6